

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

Factors Affecting Agricultural Waste Management of Farmers in Pho Thong District,

Ang Thong Province

ณัฐวุฒิ การอุณวงศ์ (Nattawut Karoonwong)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร 3) การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร 4) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร 5) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร 6) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จนถึงปี 2566 จำนวน 3,659 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.08 ได้จำนวน 151 ราย และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกร ร้อยละ 52.98 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.13 ปี เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร ร้อยละ 41.70 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.65 คน จำนวนปีที่ประกอบอาชีพเฉลี่ย 20.32 ปี ถือครองพื้นที่ทางการเกษตร เฉลี่ย 23.26 ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 102,823.18 บาทต่อปี มีหนี้สินเฉลี่ย 104,447.68 บาทต่อปี 2) เกษตรกรร้อยละ 64.9 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร อยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรส่วนมากมีความรู้ในประเด็นการไกล่เกลี่ยเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เป็นการเพิ่มธาตุอาหารพืชและความอุดมสมบูรณ์ของดิน 3) เกษตรกรมีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยส่วนใหญ่มีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในประเด็นทำวัสดุเพาะปลูก คลุมหน้าดินในแปลงหรือโคนต้นไม้ รองลงมามีการจัดการในประเด็นผลิตฟางอัดก้อน 4) เกษตรกรเห็นด้วยกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในระดับมาก โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยในประเด็นรัฐควรจัดอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างถูกวิธี อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในประเด็นการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นวิธีที่ดีและรวดเร็วเพื่อเตรียมการเพาะปลูกในรอบใหม่ 5) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พบว่าปัจจัยด้าน อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนปีที่ประกอบอาชีพ พื้นที่ถือครองด้านการเกษตร ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ไม่มีปัจจัยใดที่มีผลกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในทางสถิติ 6) เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในระดับมาก โดยมีปัญหามากที่สุดในประเด็นเกษตรกรมีพฤติกรรมการเผาก่อนการไถนามาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร ได้แก่ ควรมีแหล่งรับซื้อเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในพื้นที่ รองลงมาคือ สร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ การจัดการ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Nattawut6963@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

This research was survey research. The objectives of this research were to study 1) social and economic conditions of farmers 2) knowledge regarding agricultural waste management of farmers 3) agricultural waste management of farmers 4) opinions of farmers on agricultural waste management 5) factors affecting agricultural waste management of farmers 6) problems and suggestions regarding extension guidelines for agricultural waste management of farmers. The population of this study was 3,659 rice production farmers in the area of Pho Thong district, Ang Thong province who had registered as farmers in 2023. The sample size of 151 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.08 and simple random sampling method through lotto picking. Data were collected by conducting interview and were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found that 1) 52.98% of farmers were male with the average age of 56.13 years old, were members of agricultural group/organization (41.70%), had the average member in the household of 4.65 people, had the average number of year in the profession of 20.32 years, held the average agricultural area of 23.26 Rai, earned the average income of 102,823.18 Baht/year, and had the average debt of 104,477.68 Baht/year. 2) 64.9% of farmers had knowledge regarding agricultural waste management at the high level. Most of them had knowledge on ploughing up and over the agricultural waste as the way to increase soil nutrient and fertility. 3) Farmers had agricultural waste management at the lowest level. Most of them managed the agricultural waste in the aspect of using it as planting materials and soil coverage in the crop or under the trees. Second to that was the management of waste into straw bales. 4) Farmers agreed with agricultural waste management at a high level. They mostly agreed upon the aspect that the government should organize the training to give out knowledge and to train about agricultural waste management in a correct, earnest, and continuous way. They agreed at the moderate level regarding the aspect of burning agricultural wastes as one of the good methods that was fast for new round of production preparation. 5) Research found that: age, education, members of agricultural group/organization, member in the household, average number of year in the profession, average agricultural area, opinions of farmers on agricultural waste management, knowledge regarding agricultural waste management and problems about agricultural waste management, none of them were found to be factors effecting agricultural waste management of farmers at statistically significant level. 6) Farmers faced with the problems regarding agricultural waste management at the high level. The most problematic issue was on the behavior of farmers burning the straws prior to ploughing for a long period of time. Suggestion regarding extension guidelines for agricultural waste management of farmers were such as there should be a source for purchasing agricultural waste materials in the area. Secondly, creating awareness of social responsibility.

Keywords: Management, Factors affecting management, Rice production farmer

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรมมาช้านาน เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตร หรือที่เกี่ยวข้องมาโดยตลอด ในการทำการเกษตรให้ได้ผลผลิตสูงสิ่งสำคัญที่สุดคือ การเตรียมดินที่จะทำการเพาะปลูก ซึ่งจะต้องมีการถากถางพื้นที่เพื่อกำจัดเศษวัชพืช วิธีการที่ง่ายสะดวกและประหยัด สำหรับเกษตรกรที่นิยมใช้กันมากคือการเผา เช่น การเผาล้างข้าว ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ และมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์โดยตรง (มลิวัลย์ บุญหล้า 2554. น.4) และในปัจจุบันประเทศไทยมีการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG โดยเป็นการยกระดับรูปแบบการเกษตร "แบบเดิม" ที่ทำมาได้น้อย ใช้ทรัพยากรจำนวนมากแต่ผลผลิตต่ำ ดิน น้ำ เสื่อมโทรมหรือหรือด้วยคุณภาพลง มีการเผาเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรสร้างมลพิษ และปัญหาสุขภาพไปสู่การเกษตรที่มี "ผลิตภาพ" หรือ ทำน้อยได้มาก ด้วยการใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ประสิทธิภาพการผลิตที่สูงขึ้น ลด/นำของเหลือทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนการปรับปรุงคุณภาพดิน และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร 2565. น.4)

จังหวัดอ่างทอง ถือเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ มีพื้นที่ทำการเกษตร 427,333 ไร่ โดยปลูกข้าว 353,713 ไร่ พื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ อำเภอวิเศษชัยชาญ 100,160 ไร่ อำเภอโพธิ์ทอง 85,564 ไร่ และอำเภอแสวงหา 67,705 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง, 2566) การทำนาปลูกข้าวของเกษตรกรอำเภอโพธิ์ทองส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการเผาล้างข้าวเพื่อเตรียมพื้นที่ ซึ่งการเผาจะทำลายความอุดมสมบูรณ์ของพืช ดิน สัตว์ น้ำ ระบบนิเวศถูกทำลาย แมลงที่เป็นศัตรูพืชจึงรุกรานพื้นที่ เกษตรกรจึงมีต้นทุนในการเพาะปลูกสูงขึ้นจากการซื้อปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง และยังส่งผลกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจากการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการเผาไหม้จำนวนมาก รวมทั้งยังทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เพื่อให้ทราบถึงสภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ความรู้ของเกษตรกร การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ความคิดเห็นของเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ปัญหาและข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

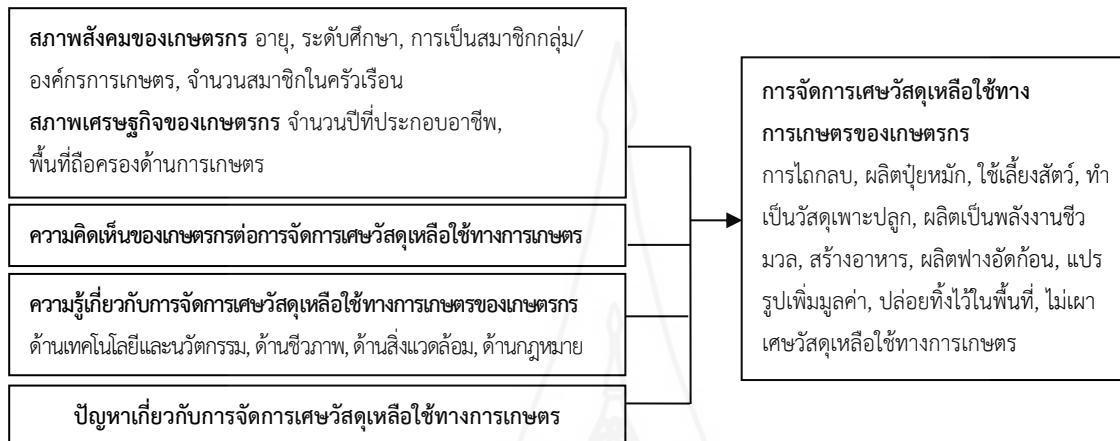
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
5. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร
6. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยสภาพสังคม ได้แก่ อายุ ระดับศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยสภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนปีที่ประกอบอาชีพ พื้นที่ถือครองด้านการเกษตร ความคิดเห็นต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จนถึงปี 2566 จำนวน 3,659 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.08 ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 151 ราย ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิดเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ความตรงของเนื้อหา และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง (0.90) สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพสังคม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุค่าเฉลี่ย 56.13 ปี จบการศึกษาประถมศึกษา มากที่สุด ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.65 คน **สภาพทางเศรษฐกิจ** พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำนา และอาชีพรอง คือ รับจ้างทั่วไป มีจำนวนปีที่ประกอบอาชีพเฉลี่ย 20.32 ปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 23.26 ไร่ มีพื้นที่ทางการเกษตรที่เป็นพื้นที่ของตนเอง ส่วนใหญ่น้อยกว่า 9 ไร่ และมีพื้นที่เช่าเป็นส่วนใหญ่ รายได้ปี 2566 เฉลี่ย 102,823.179 บาทต่อปี รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 78,076.159 บาทต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 24,747.019 บาทต่อปี หนี้สิน ปี 2566 เฉลี่ย 104,447.682 บาทต่อปี หนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 79,509.93 บาทต่อปี มากกว่าครึ่งไม่มีหนี้สินนอกภาคการเกษตร และส่วนใหญ่มีเครื่องจักรกลที่เป็นของตนเอง

2. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรร้อยละ 64.9 มีความรู้ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 26.5 มีความรู้ในระดับมากที่สุด โดยมีความรู้ในระดับน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เกษตรกรร้อยละ 43.7 มีความรู้เกี่ยวกับการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางเกษตรเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 48.3 มีความรู้ในประเด็นการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางเกษตรเป็นการทำลายเฉพาะศัตรูพืชอย่างเดียว และเกษตรกร ร้อยละ 51.00 มีความรู้ในประเด็น เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไม่สามารถนำมาผลิตเป็นพลังงานชีวมวลได้ เช่น ถ่านอัดแท่ง

3. การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 41.1 มีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 24.5 มีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแยกตามรายประเด็น พบว่า การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่เกษตรกรมีการปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 51.7 ได้แก่ ทำวัสดุเพาะปลูก คลุมหน้าดินในแปลงหรือโคนต้นไม้ และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด ร้อยละ 6.6 ได้แก่ แปรรูปเพิ่มมูลค่า เช่น กระดาษฟางข้าวกระดาษต้นไม้

4. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมากที่สุด คือ รัฐควรจัดอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างถูกวิธีอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรน้อยที่สุด คือ วิธีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยการเผาจะช่วยลดข้าวตอกข้าวแดงในนาข้าวได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (Y)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่	-.583	-.217	.828
X ₁ = อายุ (ปี)	.024	.786	.433
X ₂ = ระดับการศึกษา	.033	.551	.583
X ₃ = การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรเกษตร	.233	.780	.437
X ₄ = จำนวนสมาชิกครัวเรือน	.039	.368	.714
X ₅ = จำนวนปีที่ประกอบอาชีพ (ปี)	.045	1.221	.224
X ₆ = พื้นที่ถือครองด้านการเกษตร (ไร่)	.014	1.467	.144
X ₇ = ความคิดเห็นต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร	-.155	-.607	.545
X ₈ = ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (คะแนน)	-.820	-.439	.662
X ₉ = ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร	.436	1.495	.137
R ² = 0.104 SEE = 2.199 F = 1.812 Sig. of F = 0.710			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติระดับ 0.01

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัว ไม่มีผลกับการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยมีค่า R² = 0.104 คือ ความสามารถในการทำนายของสมการ แสดงว่าจากสมการดังกล่าว เมื่อแทนค่าตัวแปรอิสระ (X) ทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม (Y) ได้ร้อยละ 10.4

6. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร พบว่า ภาพรวมของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.43) โดยปัญหา 3 อันดับแรก ได้แก่เกษตรกรมีพฤติกรรมเผาฟางก่อนการไถนา มาเป็นระยะเวลายาวนาน (ค่าเฉลี่ย 4.09) รองลงมาคือ การรวมกลุ่มเกษตรกรไม่เข้มแข็ง ต่างคนต่างทำ (ค่าเฉลี่ย 3.82) และแหล่งรับซื้ออยู่นอกพื้นที่ มีค่าขนส่งสูง ทำให้ไม่คุ้มค่านำไปจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 3.68) และปัญหาที่มีคะแนนน้อยที่สุด ได้แก่ ภาครัฐยังไม่มี การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการห้ามเผา ส่งผลให้เกษตรกรยังคงเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในนาอยู่ (ค่าเฉลี่ย 2.93)

ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.74 โดยมีข้อเสนอแนะมาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ควรมีแหล่งรับซื้อเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในพื้นที่ เฉลี่ย 4.08 รองลงมาคือ สร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมมือร่วมใจมีความสามัคคีในชุมชนและเน้นสร้างรายได้จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เฉลี่ย 3.95 ภาครัฐควรมีนโยบายในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เฉลี่ย 3.94 มีข้อเสนอแนะน้อยที่สุด ได้แก่ ภาครัฐควรบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการห้ามเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างจริงจัง เฉลี่ย 3.03

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.13 ปี สอดคล้องกับ ไชยวิญญู กองจันทร์และคณะ (2564 น.24) ศึกษาการจัดการต่อซังและฟางข้าวของเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจเป็นเพราะคนรุ่นใหม่หันมาทำงานในภาคอุตสาหกรรม และบริการมากขึ้น

เกษตรกรร้อยละ 47.0 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ ไชยวิญญู กองจันทร์และคณะ (2564 น.24) พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 48.7 อาจเป็นเพราะการศึกษาภาคบังคับในอดีตคือระดับประถมศึกษา และเกษตรกรมีปัญหาฐานะทางการเงินของครอบครัวจึงทำให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

เกษตรกรมีจำนวนปีที่ประกอบอาชีพเฉลี่ย 20.32 ปี สอดคล้องกับ เบญจวรรณ คงคา (2557. น.42) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ในอำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 21.24 ปี จะเห็นได้ว่าเกษตรกรประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าวมาเป็นระยะเวลานาน มีความเคยชินและชำนาญในการปลูกข้าว จนกลายเป็นวิถีชีวิตชาวนา

2. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่เกษตรกรมีความรู้มากที่สุด ได้แก่ การไถกลบเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นการเพิ่มปุ๋ยและความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเกษตรกรมีความรู้ที่น้อยที่สุด ได้แก่ การเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางเกษตรเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย สอดคล้องกับ สุธีระ บุญญาพิทักษ์ (2564, น.60) ที่ศึกษาปัจจัยการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรเพื่อลดการเผา กรณีศึกษาอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรมีความรู้สูงสุด คือ การไถกลบต่อซังข้าวจะช่วยเพิ่มแร่ธาตุและเป็นปุ๋ยช่วยปรับปรุงดินให้โปร่งและร่วนซุย และมีความรู้ที่น้อยที่สุด คือ การเผาวัสดุเหลือใช้ทางเกษตรเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีความเข้าใจผิดว่า การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย

3. การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร

เกษตรกรมีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมากที่สุด ได้แก่ การทำวัสดุเพาะปลูก คลุมหน้าดินในแปลงหรือโคนต้นไม้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 70.20 มีหนี้สิน จึงอาจใช้วิธีการจัดการดังกล่าว เนื่องจากใช้แรงงานในการจัดการน้อย ไม่ต้องมีต้นทุนในการว่าจ้างรถ จ้างแรงงานซื้อเครื่องจักรกล และหาตลาดในการจำหน่าย และปัญหาจากผลการวิจัยที่พบมากที่สุด คือ เกษตรกรมีพฤติกรรมการเผาฟางก่อนการไถนาเป็นระยะเวลายาวนาน และเมื่อมีการปฏิบัติเป็นระยะเวลานานจึงทำให้เกิด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ความเคยชินในการเฝ้าฟางเพื่อเตรียมพื้นที่ในการเตรียมการเพาะปลูก จึงอาจส่งผลให้เกษตรกรมีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรน้อย

4. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

เกษตรกรเห็นด้วยกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.34 โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยในประเด็นรัฐควรจัดอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างถูกวิธี อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เฉลี่ย 4.07 สอดคล้องกับ สุธีระ บุญญาพิทักษ์ (2564, น.63) ศึกษาพบว่า ความเห็นที่มีคะแนนสูงสุด มีอยู่ 2 ข้อ ได้แก่ ท่านเห็นว่ารัฐควรลงทุนส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรกลับมาแปรรูปเป็นสิ่งที่สร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว และท่านเห็นว่ารัฐควรจัดอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะการกำจัดเศษวัสดุเหลือใช้ได้อย่างถูกวิธีอย่างจริงจังและต่อเนื่องซึ่งได้คะแนนเฉลี่ย 4.12 อาจเป็นเพราะเกษตรกรยังไม่สามารถตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตนเองได้ หากได้รับความรู้จากการอบรมหรือปฏิบัติจริงก็จะสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมในพื้นที่ ของเกษตรกรได้

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

จากการวิจัย ปัจจัยด้าน อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนปีที่ประกอบอาชีพ พื้นที่ถือครองด้านการเกษตร ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ไม่มีปัจจัยใดที่มีผลกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในทางสถิติ สอดคล้องกับ สุธีระ บุญญาพิทักษ์ (2564, น.71) ศึกษาพบว่า อายุ จำนวนปีที่ทำเกษตรกรรม และรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่เกษตรกรมีพฤติกรรมเฝ้าฟางก่อนการไถนามาเป็นระยะเวลายาวนาน อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่าเป็นวิธีที่สะดวก ง่าย ใช้เวลาไม่นานและเมื่อมีการปฏิบัติเป็นระยะเวลานานจึงทำให้เกิดความเคยชินในการเฝ้าฟางเพื่อเตรียมพื้นที่ในการเตรียมการเพาะปลูกในรุ่นถัดไป และการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรจะทำให้มีต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งสภาพพื้นที่อำเภอโพธิ์ทองเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำและเป็นพื้นที่รับน้ำจึงมีการทำนา 2 - 3 ครั้งต่อปี กอปรกับราคาข้าวปรับสูงขึ้นอาจเป็นปัจจัยส่งผลให้เกษตรกรมีการเร่งรอบทำนาให้เร็วขึ้น

6. ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร

เกษตรกรมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่เกษตรกรมีข้อเสนอแนะมากที่สุดคือ ควรมีแหล่งรับซื้อเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่ อาจเป็นเพราะการนำไปจำหน่ายต่างพื้นที่มีต้นทุนค่าขนส่งสูง ทำให้ไม่คุ้มค่าหากนำไปจำหน่าย ซึ่งหากในพื้นที่มีแหล่งรับซื้อ เกษตรกรอาจเลือกวิธีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1.1 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.13 ปี ควรมีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในรูปแบบที่เหมาะสมโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การไถกลบเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ผลิตฟางอัดก้อน หรือวิธี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

อื่นๆ ที่เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง มีความสุขจากการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและพึ่งพาตนเองได้

1.2 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรน้อยที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย 2) การเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นการทำลายเฉาะศัตรูพืชอย่างเดียว 3) เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไม่สามารถนำมาผลิตเป็นพลังงานชีวมวลได้ เช่น ถ่านอัดแท่ง ดังนั้น เกษตรกรควรทำการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามเผาในที่โล่งและผลกระทบจากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ รวมถึงลดต้นทุนในการผลิต

2. ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.1 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีจำนวนปีที่ประกอบอาชีพเฉลี่ย 20.32 ปี มีความเคยชินและชำนาญในการปลูกข้าว ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมในด้านความรู้ เทคโนโลยีและวิธีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร รวมทั้งศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองได้

2.2 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยเห็นด้วยมาก 2 ประเด็นแรก ได้แก่ 1) เห็นว่ารัฐควรจัดอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างถูกวิธี อย่างจริงจังและต่อเนื่อง 2) เห็นว่ารัฐควรลงทุนส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรกลับมาแปรรูปเป็นสิ่งที่สร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมให้กับเกษตรกร โดยมีเนื้อหาในการส่งเสริมความรู้และฝึกทักษะการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยวิธีการและเทคโนโลยีรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

2.3 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาภาพรวมในระดับมาก โดยมีปัญหาในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) เกษตรกรมีพฤติกรรมการเผาฟางก่อนการไถนาเป็นระยะเวลายาวนาน 2) การรวมกลุ่มเกษตรกรไม่เข้มแข็ง ต่างคนต่างทำในระดับมาก 3) แหล่งรับซื้ออยู่นอกพื้นที่ มีค่าขนส่งสูง ทำให้ไม่คุ้มค่าหากนำไปจำหน่าย ดังนั้น ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อขอรับการสนับสนุนเครื่องมือหรือปัจจัยในการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรจากทางภาครัฐ ซึ่งนโยบายการส่งเสริมของทางภาครัฐจะเน้นไปที่เกษตรกรรูปแบบกลุ่มมากกว่ารายเดี่ยว เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีสู่เกษตรแบบปลอดการเผา และยังสามารถรวบรวมเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้ครัวเรือน

3. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรอายุเฉลี่ย 56.13 ปี และเกษตรกรร้อยละ 47.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณารูปแบบสื่อและช่องทางการประชาสัมพันธ์ โดยจัดทำสื่อและช่องทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยพิจารณาถึงความสามารถในการรับสื่อของเกษตรกรเป้าหมาย เพื่อเกษตรกรสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3.2 จากการศึกษาพบว่า การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ทำวัสดุเพาะปลูก คลุมหน้าดินในแปลงหรือโคนต้นไม้ 2) เผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการสร้างการรับรู้ถึงประโยชน์ของเศษวัสดุ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

เหลือใช้ทางการเกษตร สนับสนุนเทคโนโลยีในการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติ

3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำไปปรับใช้ในการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่เป้าหมาย โดยประสานงานร่วม บูรณาการทุกภาคส่วน

3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาความรู้และศึกษาดูงานการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ควรมีการบูรณาการการเผยแพร่ความรู้ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงให้มีการศึกษา ดูงานนอกสถานที่ เรียนรู้จากแปลงหรือชุมชนต้นแบบ เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจ และจูงใจให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร นำมาสู่การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรมากที่สุดคือ ควรมีแหล่งรับซื้อเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีการจัดตั้งแหล่งรับซื้อเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่ในพื้นที่มากขึ้น และควรเน้นการสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมมือร่วมใจมีความสามัคคีในชุมชนและเน้นการสร้างรายได้จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อทำให้การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมีประสิทธิภาพดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิต ระหว่างแปลงที่มีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและแปลงที่ไม่ได้จัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
2. ควรศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร, (2565). แนวทางการขับเคลื่อนการส่งเสริมการเกษตรด้วย BCG Model แบบบูรณาการเชิงพื้นที่.

กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ไขขวัญ กองจันทร์, พนาภาศ ตรีวรรณกุล และเมตตา เร่งชวนขวย. (2564). การจัดการตอซัง

และฟางข้าวของเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 52(1), 20-31.

เบญจวรรณ คงคา. (2557). การยอมรับเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

ในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

มลิวัลย์ บุญล้ำ. (2554). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ กรณีบ้าน

หนองสวรรค์ อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู. วารสารอนามยสิ่งแวดล้อม, 13(3).

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

- วิรัตน์ นาคเอี่ยม. (2556). การผลิตข้าวและการจัดการต่อช่วงข้าวของเกษตรกรในเขตใช้น้ำชลประทานอำเภอบัวโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- สุธีระ บุญญาพิทักษ์. (2564). ปัจจัยการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรเพื่อลดการเผา กรณีศึกษา อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.

